

יחי המלך

קונטרס שבועי בענייני גאולה ומשיח

משיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מליובאוויטש

גליון תתקסו

ערב שבת קודש פ' מקץ, שבת חנוכה ה'תשע"ג

יוצא לאור על-ידי

תלמידי ה'קבוצה', 'חייילי בית דוד' - בית משיח 770

במסגרת אגודת חסידי חב"ד באה"ק, תחת נשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

שישים ושתיים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א וק"י שנה להולדתו

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מוקדש

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מלך המשיח

מהרה יגלה אכ"י"ר

IN HONOR OF

Mr. & Mrs. Aron and Chana שיחיו Yakovlev

On the occasion of their wedding, 28 Kislev, 5773

"MAY THEY BUILD AN EVERLASTING JEWISH HOME,
BASED ON THE FOUNDATIONS OF TORAH AND MITZVOS, AS
THEY ARE ILLUMINATED IN THE TEACHINGS OF CHASSIDUS."

*

DEDICATED BY THEIR FRIENDS

The Hoffman and Shagalov Families שיחיו

לעילוי נשמת

ר' יהודה ב"ר צבי הירש ע"ה סטראל
נפטר בש"ק פ' נצבים, ז"ך אלול ה'תשס"ה
וזוגתו מרת טשארנא גיטל בת ר' יעקב ע"ה סטראל
נפטרה בליל ה' טבת ה'תשס"ו
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י בנם

הור"ח ר' שמואל וזוגתו מרת מלכה שיינדל
ומשפחתם שיחיו סטראל

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יהודה ב"ר אהרן ע"ה ימיני
נפטר ביום י"ט תמוז ה'תשמ"ח
וזוגתו מרת שושנה ב"ר שלום ע"ה ימיני
נפטרה בש"ק פ' ויגש, ז' טבת ה'תשס"ב
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י בנם

הרה"ח ר' אמיתי וזוגתו מרת פייגא שרה
ומשפחתם שיחיו ימיני

נדפס לעילוי נשמת ר' אפרים יונה ב"ר אורי אהרן יואל זיל זיסק

ולענין ר' אורי אהרן יואל ב"ר יוסף ארי' לייב זיל ופאולין רות ב"ר יצחק עיה

ולענין ר' יוסף ארי' לייב ב"ר משה באר זוג' מרת חשא ב"ר נטע אורי הכהן עיה

ולענין ר' מאיר ב"ר צבי עיה ולענין יוסף ב"ר ארי' עיה

ו"הקיצו ורננו שוכני עפר" והם בתוכם, ולזכות כל משפחותיהם שיחיו - לשפע ברכות עד בלי די

ב"ה

דבר מלכות

3

ניגון ומחייאת כף / משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה ה'תשמ"א

זמן הגאולה

6

איך לחסוך את הצעקה והקושיות על הגלות / הזמן הנוכחי ופרשת השבוע באור הגאולה

ניצוצות של משיח

11

הילדים מחכים למשיח בתשוקה גדולה / קטעים קצרים ופתגמים בעניני גאולה

המעשה הוא העיקר

12

חיזוק האמונה לביאת משיח / הוראות למעשה בפועל

יילחם מלחמת ה' - וינצח

13

הצרות החלו מהמתיוונים / שיחות בענין שלימות העם והארץ

כתב-יד-קודש

15

ג' הדרגות: מים, יין ושמן / צילום ממענה כ"ק אד"ש מה"מ למיחיים בדיה ברוך שעשה ניסים חשמי"ג

מדור ה"דבר מלכות" מוקדש

לזכות הרה"ת אורי אהרן יואל בן מינדל

וזוג' בת"ה רות בת שרה שיחיו וילדיהם: שטערנא שרה ושמואל שיחיו

ולזכות דוד יעקב בן מינדל שי, מיכאל נחמיה בן חוה אסתר וזוג' רחל יפה בת מינדל שיחיו

וילדיהם: עדן שרה ושהם מרדכי שיחיו ולזכות שושנה חסיה בת מינדל שתחי

ולזכות האשה רייזל פרומה בת חי' רחל שתחי

ולזכות הרה"ת יוסף יצחק בן רייזל פרומה שי ולזכות חי' רחל בת שפרנצא שתחי

ולזכות צבי בן חי' רחל שי

ג' הדרגות: מים, יין ושמן

בשייכות לחג החנוכה ולהדלקת המנורה בשמן, הבאנו צילום נדיר (מוקטן) ממענה כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לשאלת המניחים במאמר ד"ה ברוך שעשה ניסים גו' שנאמר בש"פ מקץ, זאת חנוכה ה'תשמ"ג

(נדפס ב'התוועדויות' תשמ"ג ח"ב ע' 727 ואילך, ושם נעתק המענה בשוה"ג)

גם בקטע השני גופא (בענין ג' הדרגות מים יין ושמן), לא תפסנו כמה שנחבאר

מקלת השמן על היין שהיין הוא פסקה חשובה מאד"כ השמן (כשהוא בפ"ע) אינו ראוי

לשתי', וחינו רמה שאינו ראוי לשתי' פורה על העילוי שלו (שחוא למעלה פכחי' בילוי פפס) - דלפמורא, לפי ביאור זה נמצא שגם הפים הם למקלה פייין, פכיון

סאין בהם פפס? ! האים מאכץ למיניק אלת' אלת' אלת'

אשנין אהם כן אצא היחסר (צמא)

(אבועיר אצא מיניק אצא) (כאמור צמא אלו היין)

אעלה אלת' זה הוצטר פה בנסוף דאמור

עמית' 3

להלן פענוח הכתי"ק (בא בהדגשה):

אחרי שאלתם סימן כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א !! וכתב: המים תמיד ראויים לשתי' אלא שזקוק להם רק אדם החסר (צמא) (להעיר שגם אינם מזון (כמבואר בדא"ח שזהו היפך מעלה) - אבל לא הוזכר זה בנדו"ד במאמרים שראית'.

קונטרס זה מוקדש לעילוי נשמת הקדושה, שליחת כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א לדלהי - הודו,

מרת מירה רות הי"ד שארף

בת - יבלחט"א - הרה"ח ר' מנחם נחום הכהן שי

במלאת שלושים לפטירתה, נלב"ע בראש חודש כסלו ה'תשע"ג

יה"ד שתכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורגנו שוכני עפר" והיא בתוכם, בגאולה האמתית והשלימה

ת. נ. צ. ב. ה.

סניף ארה"ב: 383 Kingston Ave. #38, Brooklyn, NY 11213 • טל': 718-207-5904
 סניף ארץ הקודש: ת.ד. 2025 כפר חב"ד, 60840 • טל': (03) 960-0667 • פקס: (03) 960-7219
 דואר אלקטרוני: chinuch@neto.net.il • אינטרנט: www.moshiach.net/blind

שכאשר עושים חתך באצבע צריכים לעשות את הענינים הידועים (לרפואתה), ואם החתך הוא גדול – יש לילך לרופא ואי אפשר לתפור אותו לבד. אם-כן נשאלת השאלה: מדוע אתה צועק?

– כי זה כואב לי!

1. היות שהמצב בעולם הוא כזה ש"מלכויות מתגרות" וזה נוגע לבני ישראל – צריכים הרי לעשות משהו בענין.

ישנם לכך שני דרכים:

(א) לאסוף יהודים יחד ולזעוק, אבל ספק אם דרך זו תועיל.

(ב) להוסיף בתפלה ובקשה להקב"ה, ותורת אמת מבטיחה שדרך זו בודאי תועיל.

וזה יעזור עבור המצב הכללי בעולם, וגם – בנוגע לאלו בארץ ישראל – ש"יערה עליהם רוח ממרום", שישתנו מן הקצה אל הקצה.

עד שכשם שבימי החנוכה ה' הנצחון בידי החשמונאים, אע"פ שלפני-זה היו המתיוונים – כך יה' גם עתה ובדרכי נועם ובדרכי שלום.

עד שיקויים "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך" – בעלי' לרגל לביהמ"ק מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו² – "יראה כל זכורך את פני האדון ה"³,

בגאולה האמיתית והשלימה, באופן ד"מיד הן נגאלין⁴.

(קטעים משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, מברכים-החודש טבת ה'תשד"מ - בלתי מוגה)

(2) ישע"י טו, כג.

(4) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(3) תשא לד, כג. ועד"ז – משפטים כג, יז.

ניגון ומחיאת כף

משיח הוא המבוקש של החלל הימני • אבל החלל השמאלי מתלבש ב"מעיל ארוך" ואומר: אין זו דרכנו להכריח את הקב"ה למהר את משיח, אלא צריכים ללמוד תורה ולקיים מצות, ולהסתמך על היושר של הקב"ה, שבודאי יביא את משיח בזמן המתאים • זו אכן לא הדרך שלהם - זו הדרך של השולחן ערוך, של כנסת הגדולה, ושל כל יהודי המתפלל עם פירוש המלות!! • משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה ה'תשמ"א - בלתי מוגה

תרגום חפשי מלשון הקודש - בעריכת מערכת "יחי המלך"

אך כיון שאסור לפרוש מן הצבור⁴, ועליו לצאת ידי-חובה כלפי נכדו... אזי "מדביק" הוא ("דירט ער צו") יד ליד.

ב. עד"ז הוא נוהג בכל הענינים שרבותינו נשיאינו תובעים:

כשמגיע להפצת המעיינות חוצה, הוא יוצא ומושיט (יד רק עם) אצבע אחת, ועד"ז הוא גם נותן מתן יד (לא רק מן השפה ולחוץ, אלא גם) מן היד ולחוץ!...

אמנם למקבל אין נפקא-מינה כלל האם הוא נותן זאת בחיות, בעצלתיים ("פארשלאפנערהייט"), או משום שממש הכריחו אותו, שזהו לימוד זכות הכי גדול עליו...

ויתירה מזו: אפי' כשהוא מאבד סלע, ומוצא אותו אחד העוסק בהפצת המעיינות חוצה, אזי מובא בספרי⁵ שכאשר אחד מאבד סלע ועני מוצאו – הרי הוא

א. כאשר מביטים על אלו המנגנים בהתוועדות ואף מוחאים כף ביום השבת, רואים שפניהם עצובות מכיון שהם עושים עבודת פרך, הכריחו אותם ב"מלאכת נשים לאנשים"¹...

וכאשר מביטים עליהם נעשה מצב רוח עצוב ("קאלעמוטנע").

הם טוענים שמחיאת כף זו עבודה לנשים ולילדים, הם (הילדים) צריכים לשיר שחפצים במשיח "נאו" ולא רוצים לחכות וכו'; אבל הוא יכול להתעמק ולחשוב במהותו של משיח, "ישיכיל עבדי . . ירום ונשא וגבה מאוד"², דרגות נעלות!...

ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט³, שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא, אזי בשעה שמחשבתו עסוקה במעלת המשיח, הוא נמצא "שם" במעלת המשיח! ומדוע עליו לשיר!?

(1) סוטה יא, רע"ב.

(2) ישע"י נב, יג.

(3) כ"ש" הוספות אות לח. ובהנסמן שם בהערה.

(4) אבות פ"ב מ"ד.

(5) עה"פ תצא כד, יט. וראה לקו"ש ח"ט עמ' 203

בהערות שם.

מוקדש לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח ר' חיים משה יהודה בהר"ר ירמיהו הכהן ולאה ע"ה בלוי

מו"ל כת"י הראשונים, רב בית כנסת ומנהיג רוחני במשך יובל שנים, וזיכה אלפים במצוות תפילין ומזוזה נפטרה ג' אייר ה'תשס"ג, לסדר "אמור אל הכהנים"

ולע"נ זוגתו הרבנית חנה חי' הנה בת ר' מאיר שמריהו ורחל – נפטרה י"ג כסלו ה'תשמ"ג

יה"ד שתיכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורגנו שוכני עפר" והם בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

(המאבד) מקיים בזה מצות נתינת צדקה. ויתירה מזו, אפי' אם הוא מצטער עלו הכסף האבוד [ואדרבה – ע"פ תורה עליו להצטער ע"כ, כי התורה חסה על ממונם של ישראל⁶, והרי הוא לא יודע למי יגיע הכסף, ואף אם יודע – עדיין עליו להצטער, כי ה' יכול לתת זאת לצדקה עם כוונה נעלית, עם רצון ותענוג וכו'] אעפ"כ, הוא מקיים בזה מצות צדקה, כפי שאומר בספרי, משום שהמקבל קיבל זאת.

– אבל אצלו הרי חסרה החיות בהנתינה, מכיון שנתן זאת בשעה שנפשו האלוקית ישנה (אמנם מאחר שגם הנפש השני' ישנה, "הצליחו" להתרים אותו...), אבל הרי תובעים שיתן ברצון ובכוונה, ובכל כוחותיו הפנימיים.

ג. כמו-כן בענין הנגינה ומחיא-ת-כף:

זו אכן מסירות נפש גדולה ("א' געוואלדיקע") למחוא כף בשבת – שהרי המנגדים טוענים שיש שקלא-וטרוא באחרונים⁷ האם מותר למחוא-כף בשבת, ואם-כן הוא מסכן בזה את מעמדו ומצבו בתור מהדר במצוות, ומוחא כפיים בשבת... – אך אעפ"כ אל לו להסתפק בזה, אלא עליו להגיע לדרגא נעלית יותר במסירות נפש.

וכפי שזה בענין קריאת התורה בימי החנוכה, שביום הראשון הנשיא המקריב הוא נחשון בן עמינדב, אשר היתה לו המסירות נפש לקפוץ לים⁸, שע"ז נבקע הים; אבל לאחמ"כ ביום הרביעי, כאשר הנשיא המקריב ה' ראובן – צריכה להתווסף דרגא נעלית יותר במס"נ.

(6) ר"ה כז, א.

(7) ראה לקו"ש ח"א ע' 230 ובהנסמן שם בהע' 32.

(8) ראה סוטה לז, א. מכילתא ע"פ בשלח יד, כב.

מבד"ר פ"ג, ז.

ד. ובדקות יותר (בשבת יש לדבר בזכותם של ישראל):

הרי "שינה בשבת תענוג"⁹, ולכן יש הישנים בהתוועדות... וכך גם בשאר הענינים: ישנים בשעת התפלה, ישנים בשעת הלימוד, ועד"ז ישנים בסעודה; ובקריאת התורה הם עולים לתורה וישנים בשעת עשיית הברכות!...

והגם שהם מקיימים את מצות תפילה, על' לתורה, אכילה וכו' – אבל עושים זאת מתוך שינה ("שלאפנדיקערהייט"), שהרי "שינה בשבת תענוג"!

ע"כ אומרים להם, שבשבת יש בחי' "עתיק" שענינה תענוג ובה "עינא פקיא דלא נים"¹⁰, כלומר, כל ענין השינה אינו שייך בה ונעלה ממנה לגמרי.

ה. והנה, כל ענינים אלו צריכים להיות בחיות. ובפרט עתה כשרוצים את משיח, שמשח הוא המבוקש של החלל הימני.

אבל החלל השמאלי מתלבש ב"מעיל ארוך" ואומר: זו לא הדרך שלנו! אין דרכנו להכריח את הקב"ה למהר את משיח, אלא צריכים ללמוד תורה ולקיים מצות, ולהסתמך על היושר של הקב"ה, שבודאי יביא את משיח בזמן המתאים.

– זו אכן לא הדרך שלהם, זו הדרך של השולחן ערוך, של כנסת הגדולה, ושל כל יהודי המתפלל עם פירוש המלות!!

ישנו פס"ד מפורש בשולחן ערוך¹¹ שבשעת התפילה צריכים לכוון את פירוש המלות, ואפי' כשיש לו קושיא ברמב"ם שעליו לתרצה, בכל זאת הוא צריך לכוון את פירוש המלות!

(9) יל"ר עה"פ ואתחנן ד, יט. סידור האריז"ל (קול יעקב) אחרי סעודת שבת.

(10) זח"ג קכט, ב. וראה תר"א הוספות קיז, א. ובכ"מ.

(11) או"ח רסצ"ח. שם רסק"א.

הצרות החלו מהמתיוונים

הנחה: "ועד הנחות התמימים". תרגום: מערכת "יחי המלך"

א. ישנם בארץ ישראל יהודים שהינם "רודפי שלום", וכמדובר כמ"פ הפירוש בזה – הם מגרשים את השלום: הם מרגישים נחותים בפני הגוי או כל דבר שקשור אליו ("אראפגעפאלן פארן גוי און פאר גוי'שקייט"), ומה יאמרו הגויים, ועקב כך הם מתעקשים ומשפיעים על מי שלמעלה מהם לוותר לגויים בדברים שאפילו הגויים מצד עצמם אינם חפצים בהם!

וכמדובר כמ"פ, את אותה הטעות כבר עשו כמה פעמים – ולא אנשים אחרים אלא אותם האנשים: לאחר מלחמת ששת הימים מיהרו יהודים לוותר לגויים ענינים שאפילו הגויים עצמם לא חפצו בהם! עד"ז גם ה' במלחמת יוהכ"פ, ועד"ז עוד קודם לכן, כמדובר כמ"פ. ובכל פעם שרדפו אחר הגויים וויתרו להם, נראו מזה תוצאות בלתי רצויות ר"ל! ועד"ז בחוזה "קעמפ דייוויד" חזרו שוב על אותה הטעות.

[. . .] וכאמור לעיל, הסיבה לכל ענינים אלו היא: כמה יהודים שנופלים ברוחם כלפי הגויים ומה שסביבם, וחסר אצלם ה"גאון יעקב"¹ – הם אלו שמחליטים כיצד ינהגו בארץ ישראל, וכך הם פועלים גם על אלו שלמעלה מהם.

זו היתה הסיבה לטעות במלחמת ששת הימים, במלחמת יוהכ"פ, בחוזה "קעמפ דייוויד" וגם בלבנון.

ד. מדוע מדברים על כך בחנוכה? כי אותו הדבר אירע בחנוכה, ומזה אנו למדים גם על המצב הנוכחי:

גם אז כל הצרות החלו מכך שהיו מתיוונים (בתוך בני"), זאת-אומרת, היו אלה יהודים שאמנם הניחו תפילין וכיו"ב, אבל ה' חסר אצלם בה"גאון יעקב", היו להם רגשי נחיתות כלפי הגויים ורצו לחקות את מעשיהם כו', והלכו לפי שיטה של "יהודי באהליך ואדם בצאתך", וזה גרם לכל הצרות שיצאו מזה.

וכך גם עתה: אלו שמחליטים כיצד תהי' ההנהגה בארץ ישראל הם בעלי רגשי נחיתות כלפי הגויים וכל מה שקשור לגוי, ואצלם חסר ה"גאון יעקב".

יתכן אמנם שהם "תינוקות שנשבו" – כך הם נתחנכו, ואין הם יודעים שיש טוב מזה; אבל הטענה היא – מדוע מינו אותם לשרים והושיבום "על הראש"?

ה. למה צועקים על-כך כעת – הרי יודעים שהצעקות לא יפעלו כלום?

התשובה היא: צועקים כי זה כואב, ללא שום חשבונות שכליים כיצד תועיל הצעקה!

כאשר מקבלים חתך באצבע הפרטית שלו – צועקים! לא חושבים האם הצעקה תועיל או לא, אלא מכיון שהאצבע שלו כואבת – הוא צועק!

כאשר ישאלוהו: האם הנך יודע שצעקתך לא תועיל מאומה? הוא יאמר: כן. הוא יודע

(1) ל' הכתוב – תהלים מז, ה.

חיזוק האמונה לביאת משיח

מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:

כיון שנוסף לכך שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, סוף הגלות, ודור הראשון של הגאולה, התחלת הגאולה, נמצאים אנו בימי סגולה השייכים לגאולה,

הן מצד פרשת השבוע, פרשת "מקץ", "קץ הימים" ו"קץ הימין" (כנ"ל*), והן מצד ימי חנוכה שנקבעו על נס השמן, שהו"ע "בשמן קדשי משחתיו" (כנ"ל**), ובפרט בשבת חנוכה (ששבת¹ קשור עם גאולה²) . . .

יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי חנוכה³ ש"מכאן ואילך מוסיף והולך⁴) בהענינים המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי.

ומהם: חיזוק האמונה התשוקה והצפי' לביאת המשיח, עד כדי כך, שנורגש אצלו שכל זמן שמשח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי, ימיו חסרים, כדברי יעקב⁵ שאפילו מאה ושלושים שנה הם "מעט", כיון שעדיין לא באה הגאולה בפועל (כנ"ל***).

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (ותורה בכלל – ענינו של יעקב), שמן (רזין דרזין) שבתורה, באופן שמאיר "על פתח ביתו מבחוץ", "יפוצו מענותך חוצה", "עד דכליא רגלא דתרמודאי".

וכפשוט – ההוספה במבצע חנוכה כפשוטו, כולל גם עריכת התוועדות של שמחה, כדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם "ימי שמחה והלל"⁶, והוספה בקיום המנהג דנתינת מעות חנוכה⁷ וכיו"ב.

(משיחת ש"פ מקץ, שבת (ו') חנוכה, אדר"ח טבת ה'תשנ"ב - מוגה)

1) ובפרט לאחר חצות, זמן דסעודה שלישית, ששייכת במיוחד ליעקב (זח"ב פח, ב), השלישי שבאבות, שקשור עם הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי (כנ"ל ס"י [סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 202 ואילך]).

2) כמודגש בשירו של יום – "מזמור שיר ליום השבת", "מזמור שיר לעתיד לבוא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).

3) ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחר ימי חנוכה – שהרי "מעלין בקודש ו(עאכו"כ ש)אין מורידין" (שבת כא, ב).

4) שבת כא, ב.

5) שבשמו דוקא (ולא ע"ש אברהם ויצחק) נקרא כאו"א מישראל.

6) כנ"ל הערה 5 [סה"ש שם ע' 194].

7) ביום ראשון, ז' דחנוכה, בסמיכות לתפלת מנחה והדלקת נר ח' דחנוכה (החל מלפני מנחה, ובעיקר לאחר מנחה) – נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לכאו"א מהאנשים והנשים והטף שיחיו, מטבע של דולר (דמי חנוכה) ושטר של דולר (לצדקה). ולמחרתו ("זאת חנוכה", לאחר מנחה ומעריב) נתן עוה"פ כנ"ל לכל הנאספים שיחיו. (המו"ל).

* ס"ט בהשיחה - סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 202. ** ס"ח בהשיחה - שם ע' 201.

מוקדש לעילוי נשמת

הרה"ח ר' משה נחום בהרה"ח ר' מרדכי מענדל ע"ה קדנר

נפטר כ"ב ניסן - אחרון של פסח, ה'תשע"א

יה"ד שתיכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והוא בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

הבית יוסף ה' גם למדן, ולמדן גדול יותר ממנו – היו שאלות שתירצם תוך יום אחד, היו ענינים שתוך יומיים, והיו גם ענינים שהשאיר בצריך-עיון –

אעפ"כ בנוגע לתפלה הוא כתב פס"ד ברור בשו"ע שצריכים לכוון את פירוש המלות!

ו. ויתרה מזו – [הדרך שלהם] זה ההיפך מדרכו של משה רבינו בעצמו:

מוצאים אנו אצל משה רבינו, אשר למרות שה' הלמדן הגדול ביותר – "משה קבל תורה מסיני"¹² ו"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני"¹³, אעפ"כ, בהיותו בהר ארבעים יום – עסק בתפלה, כמ"ש¹⁴ "ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה גו' ואתפלל אל ה' גו'", כלומר, שהתפלל במשך ארבעים יום!

טוען הוא, שהדרך שלו היא לשבת וללמוד, ומה שישנם ענינים שצריכים להצילם – אזי, כלשון הידוע, ע"י התורה יפעל בירור בדרך מלמעלה למטה¹⁵;

ומוסיף לטעון – שמעט אור, ועאכו"כ ריבוי אור, ישרוף את החושך, ובינתיים יתוספו עוד חידושים בתורה!

והרי זה דבר פלא ("א מאדנע זאך"): משה רבינו צריך להעמיד דורות של תורה, והוא יודע שהתורה בכל הדורות הבאים תלוי בו, ובכל-זאת הוא מתעסק בתפלה!... השמעתם פעם דבר כזה ("אזא מין מעשה")?

ואעפ"כ אומרים שמה התפלל, והיות שמדתו של משה היא מדת האמת¹⁶, אזי

כשאומר שהתפלל – בודאי התפלל באמת! ז. מכל זה מובן שצריכים להתפלל ולכוון את פירוש המלות בעת התפלה, וכאשר מתפללים ומכוונים את פירוש המלות – הרי זה צריך להיות לא רק על משך זמן התפלה, אלא על כל היום וכל החיים.

וכשם שבברכת "אתה חונן" הוא אינו מתכוון שיקיים רק בשעת התפלה, אלא כוונתו על כל היום וכל החיים, עד"ז בענינו, שכשאומרים "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח" צריכים לכוון את פירוש המלות על כל היום ולכל החיים, וכפי שהוא מיד ממשיך "לשועתך קוינו כל היום"¹⁷.

ובאם אינו מכוון זאת – הרי זה היפך מצות התפלה, היפך השולחן ערוך!

ומה שטוען שזו לא דרכנו – אכן טענה זו היא ("ס'איז גאָר") ההיפך מדרכם של כל דורות בני" שהתנהגו ע"פ שו"ע: היפך דרכו של משה רבינו, עד גם היפך מדרכם של האבות שהיו לפני מתן תורה: היפך דרכו של יעקב אבינו, עד גם של יצחק ושל אברהם, ש"אברהם אבינו זקן ויושב בשיבה הי", ועד"ז יצחק, ועד"ז יעקב, וכן לאחר זה במשך כל הדורות, גם כשבני ישראל היו במצרים אזי "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם כו"¹⁸.

[.] ומחנוכה ונרות חנוכה מגיעים ל"נרות של ציון"¹⁹, ומחנוכה מלשון חינוך²⁰, מגיעים לחינוך דבית המקדש השלישי והנצחי, במהרה בימינו ממש.

16) ראה סנהדרין קיא, סע"א.

17) ראה לקו"ש ח"כ ע' 458 ס"ו.

18) יומא כח, ב.

19) יל"ש ר"ר בהעלותך. וראה לקו"ש ח"כ ע' 464 הע' 48.

20) תו"א וישב כט, ד.

12) אבות רפ"א.

13) ראה לקו"ש ח"ט ע' 252 הע' 20-21.

14) עקב ט, כה. וראה ברכות לד, א.

15) ראה ד"ה ת"ר תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך).

איך לחסוך את הצעקה והקושיות על הגלות

“כי הפרני אלקים בארץ עניי” (פרשתנו מא, נב)

הנחה: “ועד הנחות התמימים”. תרגום: מערכת “יחי המלך”

א. מובא בפרשתנו, הטעם לשמו של **אפרים**: “כי הפרני אלקים בארץ עניי”.

כלומר, אף שאפרים נולד במצרים “ארץ עניי”, במצרים וגבולים¹, עד שמזה משתלשלת מצרים כפשוטה – “ארץ עניי” דלעו², הרי **אדרבה**, דוקא “בארץ עניי” נהי’ “הפרני אלקים”, וע”ד מ”ש² “כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ”, וכן ע”ד מ”ש בהמשך (בפ’ ויחי) על אפרים, שהגם שהוא הבן הקטן, אזי “אחיו הקטן יגדל ממנו”³.

שזהו גם הביאור לאריכות הגלות, בכדי שיהי’ ה”הפרני אלוקים” ו”כן ירבה וכן יפרוץ” עוד יותר מכפי שהי’ עד עתה. שהרי לאחרי כל הענינים ולאחרי שצועקים “עד מתי”⁴ – מוכרחים לתת איזה ביאור מדוע הגלות מתארכת כל-כך הרבה!...

וכעת כבר לא תתקבל התשובה שניתנה לבני ישראל במצרים, שאריכות הגלות באופן ד”ועבדום וענו אותם”⁵ היא בכדי ש”ואחרי כן יצאו ברכוש גדול”⁶ – משום שעכשיו כבר “כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה”⁷, ולאחרי כל שנות הגלות ודאי יש כבר לבני ישראל את ענין התשובה בשלימותה,

ובפרט כשנמצאים ביום השבת, אשר שבת היא אותיות (ותוכן) “תשב”⁸, כמבואר באגה”ת⁹, וכפי שמבין גם איש פשוט האומר את המילה “שבת” בתפלתו אל הקב”ה (בקבלת שבת וכיו”ב), שרואה בפשטות שאותיות המילה “שבת” בלה”ק הם אותם האותיות של המילה “תשב”, ואותיות אלו הרי הם לשון הקודש, שפה קדושה, שמקורה מהקב”ה – “קדוש אני”¹⁰.

במילא שואל היהודי: הרי התורה אומרת “כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה”, וענין התשובה ישנו כבר – אם כן, מהו הביאור לכך שלאחרי כל זה מתארכת הגלות!?! וכיון שהתורה היא מלשון הוראה¹¹, חייבת היא לתת איזו הוראה ותשובה לשאלה

(1) ראה תו”א יתרו עא, ד. ועוד.

(2) שמות א, יב.

(3) ויחי מח, יט.

(4) ראה סה”ש תשד”מ (י”ל ע”י “ועד הנחות

התמימים”) שיחת ש”פ משפטים (ס”ח ואילך) וש”פ

תשא (ס”ו ואילך). ובכ”מ.

(5) לך טו, יג.

(6) שם, יד. וראה לקו”ש חכ”א ע’ 10 ואילך.

(7) סנהדרין צז, ב.

(8) תורת נתן (מהרנ”ש) בסופו. וראה יפ”ת לב”ד ספכ”ב.

(9) ספ”י.

(10) קדושים יט, ב.

(11) ראה רד”ק לתהלים יט, ח. ס’ השרשים שלו ערך

ירה. גו”א ר”פ בראשית. וראה זח”ג נג, ב.

הילדים מחכים למשיח בתשוקה גדולה

תרגום חפשי ללשון הקודש - בעריכת מערכת “יחי המלך”*

כאשר יעקב פגש את עשו, הוא (יעקב) היל’ מוכן כבר ללכת אל הגאולה האמיתית והשלימה, והטעם שלא יכול עדיין ללכת אז אל הגאולה, כפי שהוא אמר לעשו: “כי הילדים רכים גו”.

מזה מובן, שכאשר יגיע הזמן בו יצטרכו ללכת אל הגאולה האמיתית והשלימה – הילדים כבר לא יהיו “רכים”.

לכן עכשיו, ברגעים האחרונים בגלות, שהנה זה משיח צדקנו בא (א”ט קומט משיח צדקנו”) – הילדים שפעם היו “רכים” – אינם “רכים”, ומחכים למשיח בתשוקה גדולה.

ולא רק שמחכים לו, אלא גם **תובעים** שכבר יבוא, וצועקים ושרים את-זה בשמחה גדולה, ובשפת המדינה כדי שגם גוים ישמעו ויבינו זאת.

ובודאי שאבינו שבשמים השומע איך שהילדים צועקים ושרים זאת – יקיים את ה”נער ישראל ואוהבהו” – יוציאם מהגלות ויביאם אל הגאולה האמיתית והשלימה, ובזכותם – יוציא גם את “זקנינו”, כיון ש”הם (הילדים) הכירוהו תחלה”, וכולם ביחד ילכו לקבל את פני משיח צדקנו.

(תרגום חפשי משיחת ש”פ וישלח ה’תשמ”א - בלתי מוגה)

אסיפה מיוחדת של החשמונאים עם ב”ש וב”ה, הרמב”ם והבית-יוסף

[. .] ונוסף לזה, יש להרבות גם בסעודות של שמחה, כאמור, שענין הסעודות בימי חנוכה זכר כבר בדברי האחרונים.

וכאמור, אין זאת אומרת שבכך קובעים מנהג על כל השנים כולם (שאז מתעוררת השקו”ט האמורה כו’); אין כל הכרח לחשוב מה יהי’ בימי חנוכה בשנה הבאה, שכן, בינתיים יבוא **משיח צדקנו**, וממנו ישמעו דבר ברור כיצד יש להתנהג בימי חנוכה בשנה הבאה. ובפרט שיקויים היעוד “הקיצו ורננו שוכני עפר”, ה”חשמונאים”, בית-שמאי ובית-הלל, הרמב”ם והבית-יוסף, והם יתדברו ביניהם ויודיעו ש”כן יקום” – בנוגע לימי חנוכה דשנת תשמ”ז!

ובינתיים, בימי חנוכה דשנה זו – יש לעשות את כל ה”שטורעם” להוסיף בשמחה במעשה בפועל, ע”י התוועדויות וסעודות של שמחה.

(משיחת מוצש”ק פ’ מקץ, נר ח’ דחנוכה ה’תשמ”ו - בלתי מוגה)

עוסקים בזה בכוחותיו של הקב"ה, ואזי בודאי יצליחו בזה, מכיון ש"הקב"ה עוזרו"¹¹.
ה. ולא כדעת הטוענים שטוענים מדוע יש לעסוק בזה, הרי בין כך לא יכולים לפעול כלום מאחר שלא יצייתו וכו'!

אומרים להם: כאשר יהי "יגעת" יהי גם "ומצאת"¹², באופן של מציאה, שאינה בערך ליגיעה שהשקיעו בזה!

ואפילו אם יודעים שלא יצליחו לפעול כלום – ישנה הוראה מהסיפור שאירע עם חזקי', שכאשר ראה בנבואה כי עתיד לצאת ממנו דבר לא טוב, ובגלל זה רצה להתחמק מקיום מצוה – נענש על כך, כמסופר במדרשי חז"ל¹³ [בכלל אין להאריך בדיבור בסגנון זה אודות חזקי', שהרי "אָט אָט קומט משיח" ששמו [מנחם בן] חזקי'¹⁴; אבל המדובר במאמר חז"ל מתורה שבעל-פה – שהיא הרי רצון העליון, כמבואר באגה"ק¹⁵].

ועד"ז ההוראה בנוגע לכל אחד ואחת, שאין להכנס לחשבונות אם יפעלו משהו על-ידי תורה ומצוות או לא, מכיון ש"בהדי כבשא דרחמנא למה לך"¹⁶.

ו. ויה"ר שלא יצטרכו לדבר על זה שוב בשבוע הבא, מכיון שיבוא הפתרון ע"י תיקון הדבר, או מכיון שעד אז כבר יבוא משיח...

ומה שיהי' קשה – כיצד משיח יכול הי' לבוא בשעה שהעסקנים לא עשו מה שהיו צריכים לעשות בנוגע לחינוך?!

אזי כשם שיהיו אז קושיות אחרות, תהי' גם קושיא זו! והלואי שלא יהיו קושיות ודאגות גדולות יותר מקושיא זו.

ובפרט שבודאי לפני ביאת משיח צדקנו יבוא גם אלי' הנביא, ש"תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות"¹⁷.

(תרגום חפשי משיחת ש"פ וישלח ה'תשמ"א - בלתי מוגה)

(11) קידושין ל, ב. סוכה נב, ריש ע"ב.

(12) ע"פ ל' חז"ל – מגילה ו, רע"ב.

(13) ראה סנהדרין צד, א ואילך.

(14) סנהדרין צח, ב.

(15) פכ"ט (קנא, א).

(16) ברכות י, א.

(17) תויו"ט סוף מס' עדיות. של"ה תט, א. והוא ע"פ

זח"ג כח, א. וראה גם ערוך השלם בערכו.

מוקדש לעילוי נשמת ר' יהודה ב"ר צבי הירש ע"ה סטראל - נפטר ביום כ"ז אלול

ולע"ז ונתנו טשרנא גיטל בת ר' יעקב ע"ה - נפטרה ביום ה' טבת

יה"ד שתיכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והם בתוכם, בנאולה האמיתית והשלימה

נדבת בנם - יבלחט"א - הרה"ח שמואל סטראל ומשפ' שיחיו

זו – במילא מקשים: מהו המענה ע"כ שהגלות נמשכת עד עכשיו?...

והכוונה בשאלה זו היא לא להקשות סתם ולהראות בזה את גודל חכמתו ויכולתו להקשות קושיא, אלא בכדי שהגאולה תבוא בפועל!

ב. ישנם כאלו המקשים קושיות כדי להראות את גודל חכמתם; הוא מחזיק מעצמו כלמדן גדול ויש לו תאווה להראות את חכמתו. וכיצד יעשה זאת? – עי"ז שישאל קושיות חזקות ואח"כ יתרצם, ובזה יראה את גדולת חכמתו שיכול לתרץ שאלות כ"כ גדולות.

ואח"כ ישנם המראים קונץ גדול יותר: על כל דבר שאומרים להם – משיבים ב"איפכא מסתברא"!!!... ועוד מייסדים את טענתם על הבעש"ט: הבעש"ט אמר¹² שהוא יתרץ כל קושיא שישאלוהו ויקשה על כל דבר שיאמרו לו. וידוע הביאור בזה¹², שהתירוץ הוא מעולם נעלה יותר מהקושיא (שנמצאת בעולם יותר תחתון), אמנם לגבי עולם גבוה יותר גם תירוץ זה לא יספיק, ובמילא אפשר לשאול שוב וכך הלאה.

במילא טוען אותו אחד שאומר על הכל "איפכא מסתברא", שהנהגתו היא כהנהגת הבעש"ט!!!

אבל באמת מובן, שהנהגתו היא לא כהנהגת הבעש"ט.

אמנם מאחר שהוא החל כבר לילך בדרך זו ד"איפכא מסתברא" – אזי ירידה לצורך עלי', שמזה יגיע להנהגת הבעש"ט באהבת ישראל ואהבת התורה, שע"י אהבת ישראל מבטלים את סיבת הגלות¹³, "מפני חטאינו"¹⁴, ובמילא בטל המסובב – גלינו מארצנו¹⁴, וזה יחסוך כבר את הצעקה והקושיות על אריכות הגלות (כנ"ל).

ג. ובמקום לנצל את הקול כדי לזעוק "עד מתי" ולהקשות מהו הביאור לאריכות הגלות – משתמשים בקול [ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"¹⁵] כדי לצעוק "הודו לה' קראו בשמו"¹⁶, "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו"¹⁷, כפי שצועקים זאת בהלל בימי החנוכה.

[וכפי שרואים שמנהג ישראל¹⁸ לומר את רוב ההלל בלחש (לפי ערך), משא"כ כאשר מגיעים ל"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", ועד"ז "אנא ה' הושיעה נא" ו"אנא ה' הצליחה נא"¹⁹ – צועקים זאת כל הקהל],

והצעקה של "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" באמירת ההלל בימי החנוכה עם ברכה לפני' ולאחרי', והלל שלם [שכולל בתוכו את החצי הלל של ראש חודש, שלכן אתמוול, בר"ח טבת, אמרו הלל שלם משום שזה הי' גם חנוכה] – הרי היא נותנת כח שבמקום להשתמש בקול כדי לצעוק "עד מתי" ולשאול שאלות כו', יצעקו "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו"!

וממהרים זאת יותר ע"י קיום ההוראה משבת חנוכה, שאז ישנו הענין דהקרבת אפרים ביום השביעי גם מצד ימי החודש וגם מצד ימי השבוע, ומזה נמשך בכל השנים,

(תרגום חפשי משיחת ש"פ מקץ ה'תשמ"ו - בלתי מוגה)

(12) מאמרי אדה"ז ענינים ע' רצז ואילך.

(16) דה"א טז, ח. תהלים קה, א.

(13) ראה יומא ט, ב.

(17) שם קיח, א.

(14) בתפלת מוסף דיו"ט.

(18) וראה אנציקלופדי' תלמודית (כרך ט) ערך הלל

(15) שבת עז, ב.

ע' תיב ואילך.

(19) תהלים שם, כה.

החינוך יביא את משיח

תרגום חפשי ללשון הקודש - בעריכת מערכת "יחי המלך"*

א. בנוגע למצב החינוך של בני ובנות ישראל בארץ ישראל - הרי רק אחוז קטן ביותר מהם מקבלים חינוך יהודי!

ומה עושים העסקנים שם - עסוקים בעניינים אחרים! אמנם עניינים טובים, אבל מדובר הרי על חינוך ילדי ישראל, שאפילו ילד יהודי אחד הוא "עולם מלא"¹, ועד שבשבילו נברא אדם הראשון "יחיד"².

עאכ"כ כאשר מדברים על רבים מילדי ישראל, ועד כדי כך שמספר רב מהם בארץ ישראל לא ראו מעולם ספר תורה, או אפילו שמעו על כך - מלבד אותם פעמים שאולי לימדו אותם מדברי הימים של עם ישראל, שבעבר הרחוק ובעולם אחר ה' דבר כזה ששמו ס"ת, משא"כ היום לא זקוקים לזה, ובלי זה אפשר להיות אדם טוב ומודרני וכו'!...

לאידך גיסא, ישנם מוסדות חינוך בהם לומדים תורה, אבל מלמדים שם את התלמידים היפך מאהבת ישראל, היפך מתורת משה ש"אוהב ישראל הי"³, שאלו המתנהגים בצורה הפוכה - נלחמים במשה רבינו, ר"ל!

כאשר מביטים לראות מה נעשה במוסדות אלו - רואים שהולך שם תהו ובהו!

אלא שלא מעוניינים כעת "להתפס" למוסדות אלו, מה שנוגע עכשיו הוא שלא פועלים מאומה עם אותם ילדי ישראל ה"מסולאים בפז"⁴ שמתגוללים "בראש כל חוצות"⁴, ואינם מקבלים שום חינוך יהודי, עד שחלק גדול מהם לא ראה מימיו ספר תורה!

ב. אם כך הוא בנוגע למצב החינוך בארץ ישראל, הרי עאכ"כ בנוגע לחוץ לארץ, אשר "לית מאן דפליג" שרוב ילדי ישראל אינם מקבלים כלל חינוך יהודי!

מתוכחים על מספר הילדים שמקבלים קצת חינוך יהודי, האם מדובר באחוז יותר או באחוז פחות... אך בנוגע למעשה בפועל - לא עושים בענין כפי שנדרש שיעשו, ועוד ועיקר - אפילו לא מדברים על זה!

ולא רק שאינם עושים מאומה אודות חינוך יהודי, אלא אפילו בנוגע ל"ג'ואיש עג'וקיישן" [=חינוך יהודי מינימלי, 'מורשת ישראל' וכו' ב] (שאת הפירוש בזה ניתן לדעת על-ידי עיון בקיצור שולחן ערוך המתורגם לאנגלית) - גם בזה לא עושים כלום!

אמנם פועלים דברים טובים, והרבה דברים טובים: האחד מדבר בשבחו של השני שיש לחלוק לו כבוד, מחלקים מדליות וכו', שבזה מפרסמים את עושי המצוה ומקיימים גם כן מצוה, כמו בא שו"ת הרשב"א⁵ - אבל זה לא נוגע לענין החינוך של ריבוי גדול מילדי ישראל

(* המדור מובא בקשר עם "חנוכה" מל' "חינוך" (3) מנחות סה, סע"א ואילך. המו"ל. (4) איכה ד, ב.

(1) סנהדרין לז, סע"א - במשנה. (2) שם. וראה פרשי' וחדא"ג מהרש"א שם. (3) ח"א סתקפ"א. הובא במג"א או"ח סקנ"ד סקכ"ג. רמ"א יו"ד סרמ"ט ס"ג.

שזקוקים פשוט להצלה!

וגם העסקנים בעצמם יודעים שהדברים בהם הם עוסקים אינם עיקריים כפי שענין החינוך עיקרי וחשוב.

ומכך מגיעים לעיקר נוסף - חסרון בחינוך של יהודים מבוגרים - הענין של נישואי תערובות, כמדובר בהתוועדות הקודמת⁶, וכתוצאה מכך כל שאר העניינים הקשורים להתבוללות.

ג. יהודי צריך לדעת, שכאשר מתאספים היום לדבר על מצב היהדות - הנה במקום הראשון, השני, השלישי, הרביעי, החמישי, השישי, השביעי, השמיני, התשיעי והעשירי - צריך לעמוד הענין של חינוך ילדי ישראל, שהרי זהו ה"עשרה שנקראים חיים" ו"עשרה שנקראים יקר"⁷.

ורק לאחר שעושים זאת, אפשר לגשת לכל שאר הנושאים הטובים והחשובים.

לא כפי שנהוג בכינוסים כו', שרק בסוף הכינוס, כשרוב המשתתפים כבר עזבו, והאנשים שנותרו כבר עייפים - נזכרים שיש לדבר על ענין החינוך, ואז כשרואים שכבר אין ענין לדבר עליו, מודיעים שישאירו את ענין החינוך לשנה הבאה...

אבל אין בכלל "שנה הבאה" - שהרי "הנה זה עומד אחר כתלנו"⁸, הנה בא משיח צדקנו ויגאל אותנו כבר מהחושך כפול ומכופל של הגלות!

אלא שהוא טוען: מה גלות, איפה גלות?! מעולם לא היתה לו תקופה כה טובה כתקופה הנוכחית ("גוד-טיים") - הוא יושב בראש, יש לו כל מה שברצונו, מאומה לא חסר לו, ומדוע תחסר לו ביאת משיח צדקנו?!

הרי כאשר יבוא משיח הוא לא יתפוס מקום ויפסיק להיות "קאפעלוש-מאכער" ("יוצר כובעים"), וא"כ אינו זקוק לכל הענין!

בינתיים מסתובבים ריבוי גדול של ילדי ישראל אשר אינם מקבלים שום חינוך יהודי, והוא אינו עושה כלום כדי להכניס עוד ילד יהודי ב"צבאות השם"!

הרי עי"ז מעכב את הגאולה ברגע, מעכב את הילד עם אביו ואמו, עם העסקן עצמו, עם משיח צדקנו ועם שכינתא - בגלות!

ד. והנה, כדי לעסוק בזה לא זקוקים לערוך אסיפות מיוחדות - מכיון שזה שייך לכל אחד ואחת באיזה מעמד ומצב שיהי', שהרי זהו ציווי התורה "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם"⁹,

אשר על כן, צריך כל אחד ואחת לעסוק בזה, אנשים ונשים, ובימינו גם ילדים, טף - לפעול שיהי' "בחוקותי תלכו גו" אצל כל אחד ואחת, על-ידי חינוך המתאים וכו', ולעסוק בזה "כדבעי למעבד" [. . .].

יחד עם זה צריך לדעת שלא מדובר ב"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"¹⁰, אלא

(6) דש"פ לך לך סעיף לח ואילך - שיחות קודש (8) שה"ש ב, ט. תשמ"א ח"א ע' 369 ואילך. (9) ר"פ בחוקותי. (7) מדרש תהלים קמז. (10) עקב ח, יז.